

دستورالعمل اجرایی معاملات قرارداد اختیار معامله در بورس انرژی ایران

فصل یک - تعاریف و اصطلاحات

ماده ۱:

اصطلاحات و واژگانی که در ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی ایران مصوب ۱۳۹۱/۰۷/۱۰ شورای عالی بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن، دستورالعمل پذیرش انبار و صدور، معامله و تسویه گواهی سپرده کالایی مصوب ۱۳۹۴/۰۳/۰۵ و اصلاحات بعدی آن، دستورالعمل ثبت و سپرده‌گذاری کالا و اوراق بهادار قابل معامله و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی مصوب ۱۳۹۱/۱۰/۱۷ و اصلاحات بعدی آن تعریف شده‌اند، به همان معانی در این دستورالعمل کاربرد دارند. واژگان دیگر، دارای معانی زیر می‌باشد:

بند ۱:

آخرین روز معاملاتی: آخرین روزی که امکان معامله قراردادهای اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه در بازار مشتقه وجود دارد.

بند ۲:

اخطاریه افزایش وجه تضمین: اخطاریه‌ای است که به منظور افزایش وجه تضمین مشتریان تا وجه تضمین لازم از طرف شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارسال می‌شود.

بند ۳:

ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت اعمال است.

بند ۴:

ارزش بازار دارایی پایه قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت پایانی دارایی پایه در بازار نقدی است.

بند ۵:

ارزش معاملاتی قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت قرارداد اختیار معامله است.

بند ۶:

اعمال: استفاده از اختیار موضوع قرارداد اختیار معامله براساس ضوابط این دستورالعمل است.

بند ۷:

اطلاعیه اعمال و تحویل: اطلاعیه‌ای است که جهت اطلاع مشتریان از نحوه انجام امور اعمال، تسویه و تحویل، در مهلت تعیین شده در این دستورالعمل توسط بورس منتشر می‌شود.

بند ۸:

اعلامیه تحویل: اعلامیه‌ای است که توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی جهت اطلاع خریداران دارایی پایه از وضعیت تحویل دارایی پایه به آن‌ها ارائه می‌گردد.

بند ۹:

اندازه قرارداد: مقداری از دارایی پایه است که فروشنده در قرارداد اختیار معامله، خرید یا فروش آن را تعهد می‌کند.

بند ۱۰:

اولین روز معاملاتی: اولین روزی که امکان معامله قراردادهای اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه در بازار مشتقه وجود دارد.

بند ۱۱:

بازار نقدی: در این دستورالعمل، بازار معاملات فیزیکی کالا (در بورس انرژی ایران و خارج از فرآیندهای بورس انرژی ایران) و بازار گواهی سپرده کالایی است.

- **بند ۱۲:** بانک عامل: بانک یا بانک‌هایی که شرکت سپرده‌گذاری مرکزی به‌منظور انجام عملیات بانکی مربوط به امور پایاپای، تسویه و اعمال قراردادهای اختیار معامله تعیین می‌کند.
- **بند ۱۳:** **بستن موقعیت:** سقوط تعهد دارنده موقعیت باز فروش با اتخاذ موقعیت خرید در همان نماد معاملاتی یا سلب اختیار (حق) دارنده موقعیت باز خرید با اتخاذ موقعیت فروش در همان نماد معاملاتی است.
- **بند ۱۴:** **بورس:** منظور، شرکت بورس انرژی ایران است.
- **بند ۱۵:** **به‌روزرسانی حساب‌ها:** فرآیندی است که پس از پایان معاملات روزانه توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و به ترتیبی که در این دستورالعمل ذکر شده است، با هدف تعیین وجه تضمین لازم و حسب مورد صدور اخطار به افزایش وجه تضمین انجام می‌شود.
- **بند ۱۶:** **بیانیه ریسک:** فرمی است که پیش از آغاز معاملات در بازار مشتقه به امضای مشتری می‌رسد و حاکی از آگاهی کامل مشتری از ریسک معامله و پذیرش آن در بازار است.
- **بند ۱۷:** **تخصیص:** فرآیندی است که طی آن شرکت سپرده‌گذاری مرکزی براساس ضوابط این دستورالعمل، دارندگان موقعیت‌های باز فروش را برای انجام تعهدات مربوط به قراردادهای اختیار معامله، در برابر آن دسته از دارندگان موقعیت‌های باز خرید که اقدام به اعمال نموده‌اند، قرار می‌دهد.
- **بند ۱۸:** **تسویه فیزیکی:** تسویه قرارداد اختیار معامله اعمال شده حسب مورد شامل انتقال دارایی پایه یا ایجاد موقعیت باز قرارداد آتی و پرداخت ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله یا تأمین وجه تضمین اولیه قرارداد آتی است.
- **بند ۱۹:** **تسویه نقدی:** تسویه قرارداد اختیار معامله در حالتی که طرفین به انجام آن در زمان اعمال به صورت نقد توافق داشته یا وضعیتی است که به‌موجب آن تعهدات طرفین پس از اعمال با پرداخت مابه‌التفاوت به جای تحویل فیزیکی ساقط می‌گردد. در هر دو حالت مابه‌التفاوت ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله و ارزش بازار دارایی پایه قرارداد اختیار معامله براساس ضوابط این دستورالعمل به حساب عملیاتی طرفین منظور می‌شود.
- **بند ۲۰:** **تسویه نقدی بعد فیزیکی:** نوعی تسویه است که در آن دارندگان موقعیت باز، ضمن اعلام موافقت با هر دو نوع تسویه نقدی و فیزیکی، اولویت خود را با تسویه نقدی اعلام می‌کنند.
- **بند ۲۱:** **تضامین تسویه و تحویل:** وجه یا اسناد تضمینی است که شرکت سپرده‌گذاری مرکزی جهت تضمین ایفای تعهد فروشنده دارایی پایه برای تحویل و تعهد خریدار دارایی پایه به پرداخت کل وجه دارایی تعهد شده تا مهلت مقرر از مشتریان دریافت می‌کند، که ضوابط دریافت آن به تصویب شرکت سپرده‌گذاری مرکزی می‌رسد.
- **بند ۲۲:** **جلسه معاملاتی:** دوره زمانی پیوسته انجام معاملات طی یک روز کاری است که توسط هیئت مدیره بورس تعیین می‌شود. بورس می‌تواند در یک روز کاری چند جلسه معاملاتی داشته باشد.

- **بند ۲۳:** حداقل تغییر قیمت هر سفارش: کسری از قیمت قرارداد اختیار معامله که تغییرات قیمت سفارش باید مضرب صحیحی از آن باشد و مقدار آن حداقل یک ریال است.
- **بند ۲۴:** حداقل وجه تضمین: نسبتی از وجه تضمین لازم است که اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری کمتر از آن شود، منجر به صدور اخطاریه افزایش وجه تضمین می‌شود.
- **بند ۲۵:** حساب عملیاتی مشتری: حساب بانکی است که براساس مشخصات اعلامی شرکت به منظور تودیع تضامین و تسویه و پایاپای معاملات قرارداد اختیار معامله معرفی می‌شود.
- **بند ۲۶:** وجه التزام: مبلغی که بابت عدم ایفای تعهد دارندگان موقعیت باز فروش در مهلت ارائه آمادگی تحویل یا خریداران و فروشندگان دارایی پایه در مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل از ایشان اخذ می‌شود.
- **بند ۲۷:** دوره معاملات: فاصله زمانی اولین روز معاملاتی لغایت آخرین روز معاملاتی هر قرارداد اختیار معامله است.
- **بند ۲۸:** دارایی پایه: کالا یا اوراق بهادار قابل معامله که قرارداد اختیار معامله بر روی آن منعقد می‌شود.
- **بند ۲۹:** روز کاری: روزهای مجاز معاملاتی قراردادهای اختیار معامله است که توسط هیئت مدیره بورس تعیین می‌شود.
- **بند ۳۰:** روش تسهیم به نسبت: یکی از روش‌های تخصیص است که براساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده به نسبت تعداد موقعیت‌های باز فروش، بین دارندگان آن تسهیم می‌گردد.
- **بند ۳۱:** روش تصادفی: یکی از روش‌های تخصیص است که براساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده به صورت تصادفی به دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص می‌یابد.
- **بند ۳۲:** روش ردگیری موقعیت: یکی از روش‌های تخصیص است که براساس آن سابقه معاملاتی قرارداد اختیار معامله اعمال شده پیمایش شده و قرارداد اعمال شده به دارنده موقعیت باز فروش آن قرارداد تخصیص می‌یابد.
- **بند ۳۳:** روش زمانی: یکی از روش‌های تخصیص است که براساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده براساس اولویت زمانی به دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص می‌یابد.
- **بند ۳۴:** زمان سررسید: تاریخی است که پس از آن قرارداد اختیار معامله منقضی می‌شود.
- **بند ۳۵:** زیرگروه هم‌ماه: مجموعه قراردادهای اختیار معامله یک گروه اختیار معامله که زمان سررسید آن‌ها یکسان است.
- **بند ۳۶:** سبک اعمال: یکی از روش‌های اعمال است که تعیین‌کننده مواعد زمانی مجاز اعمال می‌باشد.

- **بند ۳۷:** سفارش: درخواست مشتری جهت اخذ موقعیت خرید یا فروش قرارداد اختیار معامله است.
- **بند ۳۸:** حداکثر حجم هر سفارش: حداکثر تعداد مجاز قرارداد اختیار معامله به ازای هر سفارش است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود.
- **بند ۳۹:** خریدار دارایی پایه: منظور، دارنده موقعیت باز خرید در قرارداد اختیار معامله خرید یا دارنده موقعیت باز فروش در قرارداد اختیار معامله فروش می‌باشد.
- **بند ۴۰:** سقف موقعیت‌های باز: حداکثر تعداد مجاز موقعیت‌های باز مشتری، کارگزار یا بازار در هر زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود.
- **بند ۴۱:** سقف موقعیت‌های هم‌جهت: حداکثر تعداد مجاز موقعیت‌های هم‌جهت مشتری و کارگزار در هر زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود.
- **بند ۴۲:** شرکت سپرده‌گذاری مرکزی: منظور، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه موضوع بند ۷ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار است.
- **بند ۴۳:** ضوابط وجه تضمین: ضوابطی که به پیشنهاد بورس توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تعیین و براساس آن وجوه تضمین و وثایق محاسبه و اطلاع‌رسانی می‌گردد.
- **بند ۴۴:** فاصله قیمت اعمال: فاصله بین قیمت اعمال نمادهای معاملاتی یک زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود.
- **بند ۴۵:** فروشنده دارایی پایه: منظور، دارنده موقعیت باز فروش در قرارداد اختیار معامله خرید یا دارنده موقعیت باز خرید در قرارداد اختیار معامله فروش می‌باشد.
- **بند ۴۶:** قرارداد اختیار معامله: اوراق بهاداری است که به‌موجب آن فروشنده اوراق متعهد می‌شود در صورت درخواست خریدار، تعداد مشخصی از دارایی پایه را به قیمت اعمال معامله کند. خریدار اوراق می‌تواند در زمان یا زمان‌های معینی در آینده طبق قرارداد، معامله را انجام دهد. فروشنده اوراق اختیار معامله در قبال این تعهد، مبلغ معینی از خریدار اوراق دریافت می‌کند. برای جلوگیری از امتناع فروشنده اوراق از انجام قرارداد، فروشنده ضمن قرارداد متعهد می‌شود مبلغی را به‌عنوان وجه تضمین نزد کارگزار بورس یا شرکت سپرده‌گذاری مرکزی قرار دهد و متناسب با تغییرات قیمت اوراق اختیار معامله، آن را تعدیل کند. هر یک از خریدار و فروشنده می‌توانند در مقابل مبلغی معین، اختیار یا تعهد خود را به شخص ثالثی واگذار کنند که وی جایگزین آن‌ها خواهد بود. اوراق اختیار معامله می‌تواند به صورت اختیار فروش یا خرید باشد.
- **بند ۴۷:** قرارداد اختیار معامله بی تفاوت: قرارداد اختیار معامله‌ای در هر زیرگروه هم‌ماه است که قیمت اعمال آن با قیمت پایانی دارایی پایه برابر است.
- **بند ۴۸:**

قرارداد اختیار معامله در زیان: در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه کمتر است و در مورد قرارداد اختیار معامله خرید، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه بیشتر است، گفته می‌شود.

▪ **بند ۴۹:**

قرارداد اختیار معامله در سود: در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه بیشتر است و در مورد قرارداد اختیار معامله خرید، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه کمتر است، گفته می‌شود.

▪ **بند ۵۰:**

قیمت اعمال: قیمت توافقی خریدار و فروشنده در قرارداد اختیار معامله برای خرید یا فروش دارایی پایه است.

▪ **بند ۵۱:**

قیمت پایانی دارایی پایه: عبارت است از قیمت کالا در بازار نقدی، قیمت پایانی اوراق بهادار قابل معامله یا قیمت تئوریک که حسب مورد توسط بورس محاسبه و اعلام می‌شود؛ ضوابط تعیین قیمت تئوریک دارایی پایه توسط بورس تعیین و اعلام خواهد شد.

▪ **بند ۵۲:**

قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله: قیمت پایانی هر قرارداد اختیار معامله که بورس پس از پایان روز معاملاتی محاسبه و اعلام می‌کند.

▪ **بند ۵۳:**

قیمت قرارداد اختیار معامله: قیمت قرارداد اختیار معامله به ازای یک واحد از دارایی پایه که سفارش خرید یا فروش براساس آن اجرا می‌شود.

▪ **بند ۵۴:**

کارمزد اعمال: کارمزدی که دارندگان موقعیت باز خرید در صورت ارائه درخواست اعمال و دارندگان موقعیت باز فروش در زمان تخصیص مکلف به پرداخت آن می‌باشند.

▪ **بند ۵۵:**

کارمزد معامله: کارمزدی که در قبال انجام معامله قرارداد اختیار معامله در بازار مشتقه از مشتری اخذ می‌شود.

▪ **بند ۵۶:**

کارمزد تحویل: کارمزدی که از خریداران و فروشندگان دارایی پایه که قرارداد آن‌ها منجر به تسویه فیزیکی شده است، اخذ می‌گردد.

▪ **بند ۵۷:**

گروه اختیار معامله: همه قراردادهای اختیار معامله خرید و فروش مبتنی بر یک دارایی پایه است.

▪ **بند ۵۸:**

ماه قرارداد: یکی از ماه‌های سال هجری شمسی است که زمان سررسید قرارداد اختیار معامله در آن قرار دارد.

▪ **بند ۵۹:**

موقعیت باز: خالص موقعیت‌های مشتری در هر نماد معاملاتی است که می‌تواند خرید یا فروش باشد. موقعیت باز خرید نشان دهنده تداوم امکان استفاده از اختیار موضوع قرارداد اختیار معامله و موقعیت باز فروش نشان دهنده تداوم تعهد موضوع قرارداد اختیار معامله است.

▪ **بند ۶۰:**

موقعیت‌های هم‌جهت: موقعیت‌های باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید و موقعیت‌های باز خرید قرارداد اختیار معامله فروش یا موقعیت‌های باز خرید قرارداد اختیار معامله خرید و موقعیت‌های باز فروش قرارداد اختیار معامله فروش در هر زیرگروه هم‌ماه قرارداد اختیار معامله است.

▪ **بند ۶۱:**

مستندات تسویه و تحویل: مستندات است که دارندگان موقعیت باز خرید یا فروش باید در مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارائه دهند. انواع مستندات قابل قبول در مشخصات قرارداد درج می‌گردد.

- **بند ۶۲:** نهاد متولی انرژی: نهاد تخصصی مسئول در حوزه تولید/ بهره‌برداری/ انتقال/ توزیع دارایی پایه موضوع قرارداد اختیار معامله است که به موجب قانون و مقررات عرضه انحصاری آن را عهده‌دار است.
- **بند ۶۳:** نحوه درج قرارداد اختیار معامله: تعداد قراردادهای اختیار معامله اولین روز معاملاتی یک زیرگروه هم‌ماه، نحوه تعیین قیمت‌های اعمال براساس فاصله قیمت اعمال و شرایط درج قراردادهای اختیار معامله جدید است که در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود.
- **بند ۶۴:** وجه تضمین: وجهی است که برای جلوگیری از امتناع از انجام تعهدات قرارداد، در قالب شرط ضمن عقد، از دارنده موقعیت باز فروش دریافت می‌شود.
- **بند ۶۵:** وجه تضمین اضافی: میزان افزایش در وجه تضمین لازم با هدف پوشش ریسک ناشی از تغییرات قیمت است که متناسب با موقعیت‌های باز و براساس ضوابط وجه تضمین محاسبه می‌شود. میزان این وجه تضمین توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تعیین می‌شود.
- **بند ۶۶:** وجه تضمین اولیه: وجه تضمینی که برای تضمین ایفای تعهدات، در زمان اتخاذ موقعیت باز فروش، متناسب با موقعیت‌های باز (اعم از خرید و فروش) و براساس ضوابط وجه تضمین، از دارنده موقعیت باز فروش دریافت می‌شود.
- **بند ۶۷:** وجه تضمین جبرانی: وجهی که پس از دریافت اختاریه افزایش وجه تضمین، باید در حساب عملیاتی مشتری تأمین شود؛ این وجه برابر با مابه‌التفاوت میزان وجه تضمین لازم و موجودی حساب عملیاتی می‌باشد.
- **بند ۶۸:** وجه تضمین لازم: وجه تضمینی است که به طور روزانه متناسب با موقعیت‌های باز و براساس ضوابط وجه تضمین تعیین می‌شود. اگر وجه تضمین پرداخت شده از حداقل وجه تضمین کمتر باشد، باید تا وجه تضمین لازم افزایش یابد.

• فصل دو - مشخصات قرارداد

- **ماده ۲:** دارایی پایه از بین کالاها و اوراق بهادار قابل معامله پذیرفته شده در بورس یا کالاهای دارای بازار نقدی قوی به تشخیص بورس انتخاب می‌گردد.

تبصره ۱:

در صورت وجود انحصار در عرضه دارایی پایه، بورس مکلف است تأییدیه نهاد متولی انرژی مبنی بر ایجاد بازار نقد از طریق عرضه مستمر در بورس یا بازارهای مورد تأیید را جهت امکان تحویل دارایی پایه برای فروشندگان دارایی پایه اخذ و به هیئت پذیرش ارائه نماید.

تبصره ۲:

احراز شرایط و مشخصات موضوع تبصره یک این ماده برعهده هیئت پذیرش بورس است.

- **ماده ۳:**

مشخصات قرارداد یک گروه اختیار معامله شامل موارد زیر است:

۱) اندازه قرارداد	۱۳) مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل
۲) حداقل تغییر قیمت هر سفارش	۱۴) ماه‌های قرارداد

۳) دارایی پایه و مشخصات کامل آن	۱۵) مهلت درخواست آمادگی تحویل
۴) حداکثر حجم هر سفارش	۱۶) مستندات تسویه و تحویل
۵) دوره معاملاتی	۱۷) مهلت ارائه درخواست اعمال
۶) روش تخصیص	۱۸) نحوه محاسبه قیمت پایانی اختیار معامله
۷) ساعات و روزهای معاملاتی	۱۹) نحوه درج قرارداد اختیار معامله
۸) سقف موقعیت‌های باز و هم‌جهت	۲۰) نحوه اعمال
۹) سبک اعمال	۲۱) نوع تسویه
۱۰) فاصله قیمت اعمال	۲۲) وجه التزام
۱۱) کارمزدهای معاملاتی	۲۳) وجه تضمین (شامل وجه تضمین اولیه، وجه تضمین لازم، حداقل وجه تضمین و نحوه تعیین وجه تضمین اضافی)
۱۲) محل و دوره و فرآیند تحویل	۲۴) واحد پولی قیمت

تبصره ۱:

موارد زیر با پیشنهاد بورس و تأیید شرکت سپرده‌گذاری مرکزی قابل طرح در هیأت پذیرش است. شرکت سپرده‌گذاری مرکزی مکلف است حداکثر ۵ روز کاری پس از پیشنهاد بورس نسبت به ارائه پاسخ اقدام نماید؛ در غیر این صورت پیشنهاد بورس قابل طرح در هیأت پذیرش خواهد بود:

۱- وجه تضمین (شامل وجه تضمین اولیه، وجه تضمین لازم، حداقل وجه تضمین و نحوه تعیین وجه تضمین اضافی)

۲- سبک اعمال

۳- روش تخصیص

۴- مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل

۵- وجه التزام

۶- مهلت درخواست اعمال

۷- مهلت درخواست آمادگی تحویل

۸- مستندات تسویه و تحویل

تبصره ۲:

کلیه بندها در قالب مشخصات قرارداد پس از تصویب در هیأت پذیرش به اطلاع عموم رسیده و لازم‌الاتباع می‌باشد.

تبصره ۳:

هر گونه پیشنهاد تغییر در موارد مندرج در تبصره ۱ از طریق شرکت سپرده‌گذاری مرکزی نیز قابل طرح در هیأت پذیرش است.

ماده ۴:

بورس اطلاعیه معاملاتی قرارداد اختیار معامله را حداقل دو روز کاری پیش از اولین روز معاملاتی هر زیرگروه هم‌ماه در قالب فرم‌های مصوب بورس از طریق سایت رسمی خود به اطلاع عموم می‌رساند.

ماده ۵:

دارنده موقعیت باز خرید می‌تواند براساس سبک اعمال تعیین شده در مشخصات قرارداد، قرارداد اختیار معامله خود را اعمال کند. اعمال می‌تواند براساس ضوابط این دستورالعمل تا آخرین روز معاملاتی، صرفاً در آخرین روز معاملاتی یا در برخی از روزهای معاملاتی صورت پذیرد.

ماده ۶:

موقعیت‌های باز فروش و هم جهت نباید از سقف‌های تعیین شده تجاوز کند. سقف‌های مزبور در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود.

○ **ماده ۷:**

وجه التزام مقرر در مشخصات قرارداد از محل حساب عملیاتی مشتری و در صورت عدم کفایت، از محل وثایق کارگزار نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تأمین و رأساً برداشت می‌شود و در صورت عدم کفایت وثایق، کارگزار مکلف است، خسارت‌های مربوط را پرداخت کند. کارگزار می‌تواند این خسارات را رأساً از محل وثایق یا تضامین مشتری برداشت کند و در صورت عدم کفایت از مشتری مطالبه کند. مستندات این اقدامات باید در سوابق کارگزاری ثبت و نگهداری شود.

○ **ماده ۸:**

در اولین روز معاملاتی هر زیرگروه هم‌ماه، حداقل یک قرارداد اختیار معامله در سود، یک قرارداد اختیار معامله بی تفاوت و یک قرارداد اختیار معامله در زیان درج می‌شود. این موضوع تحت عنوان نحوه درج قرارداد اختیار معامله در مشخصات قرارداد اعلام می‌گردد.

○ **ماده ۹:**

درج قراردادهای اختیار معامله براساس قیمت پایانی دارایی پایه حسب مورد در بازار نقدی و بازار اوراق بهادار قابل معامله، در روز معاملاتی قبل و با لحاظ فاصله قیمت اعمال انجام می‌شود.

○ **ماده ۱۰:**

بورس باید از اولین روز معاملاتی تا پنج روز کاری پیش از آخرین روز معاملاتی هر زیرگروه هم‌ماه، در صورت وقوع یکی از شرایط زیر، پیش از آغاز معاملات روزانه، حداقل یک قرارداد اختیار معامله جدید در آن زیرگروه هم‌ماه معرفی کند و از طریق سامانه معاملاتی اعلام نماید:

▪ **بند ۱:**

قیمت پایانی دارایی پایه در روز معاملاتی قبل، بزرگتر یا مساوی بیشترین قیمت اعمال قراردادهای اختیار معامله شود؛

▪ **بند ۲:**

قیمت پایانی دارایی پایه در روز معاملاتی قبل، کوچکتر یا مساوی کمترین قیمت اعمال قراردادهای اختیار معامله شود.

تبصره:

قراردادهای جدید باید به نحوی معرفی شوند که همواره امکان معامله حداقل یک قرارداد اختیار معامله در سود و یک قرارداد اختیار معامله در زیان وجود داشته باشد. بورس می‌تواند برای هر گروه اختیار معامله با هر زیرگروه هم‌ماه تعداد سقف نماد ایجاد شده، تعیین نماید.

○ **ماده ۱۱:**

اعمال قرارداد اختیار معامله تنها به درخواست دارنده موقعیت باز خرید و براساس ضوابط این دستورالعمل انجام می‌شود که تحت عنوان نحوه اعمال در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود.

○ **ماده ۱۲:**

تخصیص قراردادهای اختیار معامله اعمال شده به موقعیت‌های باز فروش، براساس روش ردگیری موقعیت انجام می‌شود. در صورتی که بنا به تشخیص شرکت سپرده‌گذاری مرکزی به دلیل هزینه‌های بالا یا اشکالات فنی اجرای روش ردگیری موقعیت امکان پذیر نباشد، استفاده از یکی از روش‌های تخصیص تسهیم به نسبت، زمانی یا تصادفی نیز بلامانع است. روش تخصیص قراردادهای اختیار معامله در مشخصات قرارداد ذکر می‌گردد.

تبصره:

در صورت تعیین سایر روش‌های تخصیص غیر از روش ردگیری موقعیت، فروشندگان اختیار معامله باید حین انعقاد قرارداد به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و کالت و اجازه دهند که شرکت سپرده‌گذاری مرکزی مشتری طرف قرارداد آنان یا هر دارنده اختیار معامله را برای اعمال اختیار به آنان حواله دهد.

○ **ماده ۱۳:**

ساعات و روزهای انجام معامله در بازار مشتقه، توسط هیئت مدیره بورس تعیین می‌شود.

تبصره ۱:

تغییرات ساعات و روزهای معامله حداقل ۳ روز کاری قبل از اجرا، باید از طریق سایت رسمی بورس به اطلاع عموم برسد.

تبصره ۲:

مدیر عامل بورس می‌تواند ساعات شروع و خاتمه و طول جلسه معاملاتی را در صورت بروز اشکالات فنی در سامانه معاملاتی تغییر دهد. این تغییرات باید بلافاصله از طریق سایت رسمی بورس و سامانه معاملاتی به اطلاع عموم برسد. بورس باید مستندات مربوط به اشکالات فنی سامانه معاملاتی را در سوابق خود نگهداری و حسب درخواست سازمان ارائه کند.

• فصل سه - ثبت سفارش مشتریان

○ ماده ۱۴:

سازمان می‌تواند دسترسی کارگزاران به سامانه معاملاتی و مشتریان قرارداد اختیار معامله را محدود نماید.

○ ماده ۱۵:

تنها آن دسته از شرکت‌های کارگزاری یا کارگزار/ معامله‌گران، مجاز به انجام معامله اختیار معامله خواهند بود که مجوز انجام معاملات اختیار را از سازمان اخذ نموده و بدین منظور در بورس پذیرش شده باشند. همچنین تنها آن دسته از نمایندگان شرکت‌های کارگزاری امکان دسترسی به سامانه معاملات برای انجام معاملات اختیار معامله را خواهند داشت که شرایط و صلاحیت لازم را از نظر سازمان و بورس احراز نموده باشند. فعالیت در این بازار به منزله پذیرش مفاد این دستورالعمل می‌باشد.

○ ماده ۱۶:

کد معاملاتی باید قبل از معاملات به درخواست مشتری، توسط کارگزار طبق مقررات مربوط اخذ شده باشد. کارگزاران مکلفند جهت انجام معاملات اختیار معامله، قراردادی با مشتریان منعقد کنند. قرارداد مذکور باید در چارچوب مصوب کانون کارگزاران بورس و اوراق بهادار و دربردارنده الزامات ابلاغی سازمان باشد. نحوه اطلاع‌رسانی موارد مقتضی، توسط کارگزار به مشتریان در قرارداد مذکور تعیین خواهد شد. فعالیت مشتریان دارای کد معاملاتی منوط به تکمیل فرم بیانیه ریسک و قرارداد مذکور می‌باشد.

تبصره ۵:

فرم بیانیه ریسک توسط بورس تهیه و ابلاغ می‌شود. کارگزار می‌تواند حسب مورد با مشتریان خود درخصوص ارائه خدمات معاملاتی، قراردادی منعقد نماید.

○ ماده ۱۷:

فعالیت مشتری در بازار معاملات اختیار معامله منوط به افتتاح حساب بانکی توسط وی جهت معاملات اختیار معامله خواهد بود. بانک عامل و نحوه افتتاح حساب توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اعلام خواهد شد. مشتری در زمان افتتاح هر حساب اجازه برداشت، انسداد و سایر امور لازم برای انجام عملیات تعیین وجه تضمین لازم، تسویه و پایاپای معاملات و تسویه قراردادهای اختیار معامله اعمال شده را مطابق مقررات این دستورالعمل به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی می‌دهد.

○ ماده ۱۸:

کارگزاران موظفند سفارش مشتریان را قبل از انجام معامله، براساس روش‌های تعیین شده توسط سازمان و مطابق با مقررات مربوط دریافت و ثبت نمایند.

○ ماده ۱۹:

بورس می‌تواند درخصوص تعداد کارگزاری که یک مشتری می‌تواند از طریق آنها معامله کند، محدودیت تعیین کند. کارگزار و مشتری مکلف به کنترل و رعایت مفاد این ماده هستند.

○ ماده ۲۰:

کارگزار باید در زمان اخذ سفارش خرید، از کفایت موجودی جهت جبران هزینه‌های معاملاتی به علاوه ارزش معاملاتی قرارداد اختیار معامله و در زمان اخذ سفارش فروش از وجود کفایت موجودی جهت جبران هزینه‌های معاملاتی به علاوه وجه تضمین مورد نیاز در حساب عملیاتی مشتری اطمینان حاصل نماید. در غیر این صورت مسئولیت پرداخت وجوه مذکور برعهده کارگزار است. این مورد رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نخواهد بود.

○ ماده ۲۱:

وجه تضمین اولیه مذکور در این دستورالعمل، به صورت حداقل تعیین شده و کارگزاران مجاز به تعیین و دریافت تضامین مازاد متناسب با ریسک مشتریانشان می‌باشند.

○ تبصره ۱:

در صورتی که بخشی از تضامین موضوع این ماده به صورت نقدی تعیین شود، مبلغ نقدی تعیین شده درصدی از وجه تضمین اولیه خواهد بود که باید علاوه بر وجه تضمین اولیه در حساب عملیاتی مشتری موجود باشد. مسئولیت احراز و کفایت این تضامین برعهده کارگزار خواهد بود. این مورد رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نخواهد بود.

○ تبصره ۲:

علاوه بر تضامین نقدی، کارگزار می‌تواند نسبت به تعیین و دریافت تضامین غیرنقدی نیز مبادرت نماید.

○ ماده ۲۲:

کارگزار باید حداقل دو روز کاری قبل از اعمال تضامین برای مشتریان خود موضوع را از طریق مقتضی به ایشان اطلاع دهد. مشتریان موظف هستند تضامین تعیین شده را در مهلت زمانی مقرر، متناسب با تمامی موقعیت‌های باز خود تأمین نمایند. در صورتی که مشتری، تضامین تعیین شده توسط کارگزار را تأمین نکند کارگزار می‌تواند از ثبت یا ارسال سفارشات مشتری به هر طریق که منجر به افزایش موقعیت تعهدی باز وی گردد، خودداری کند.

○ ماده ۲۳:

در صورتی که معاملات مشتری به دلایلی نظیر اشکال فنی و اختلال بانکی، بدون رعایت وجه تضمین اولیه متناسب با موقعیت‌های اخذ شده انجام شود، مشتری موظف است بلافاصله نسبت به تأمین وجه تضمین اولیه برای موقعیت‌های اخذ شده خود اقدام نماید یا موقعیت‌های مذکور را ببندد. در غیر این صورت کارگزار موظف است تا پایان روز معاملاتی نسبت به بستن موقعیت‌های باز مشتری که تعهدات وجه تضمین آن‌ها ایفا نشده نماید. این مورد رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نخواهد بود.

○ ماده ۲۴:

انواع سفارش و اعتبار آن در بازار مشتقه به شرح «دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی ایران مصوب ۱۳۹۱/۰۷/۱۰ شورای عالی بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن» است که براساس ملاحظات فنی، توسط هیئت مدیره بورس انتخاب می‌شود.

○ ماده ۲۵:

احراز هویت، دریافت و ثبت سفارش‌های مشتریان و نگهداری سوابق معاملات مشتریان و تسویه آنها براساس قوانین و مقررات مربوط انجام می‌شود.

• فصل چهارم - نحوه انجام معاملات

○ ماده ۲۶:

مراحل انجام معاملات قراردادهای اختیار معامله براساس «دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی ایران مصوب ۱۳۹۱/۰۷/۱۰ شورای عالی بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن» تعیین می‌شود.

○ ماده ۲۷:

اجرای سفارش‌های ثبت شده در سامانه معاملاتی براساس اولویت قیمت و در صورت برابری قیمت‌ها، براساس اولویت زمانی ثبت سفارش انجام می‌شود.

○ **ماده ۲۸:**

بورس، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله را حداکثر یک ساعت پس از پایان معاملات روزانه براساس رویه زیر محاسبه و اعلام می‌کند:

▪ **بند ۱:**

قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله، میانگین وزنی قیمت درصدی از حجم معاملات انجام شده منتهی به پایان آخرین جلسه معاملات آن روز معاملاتی است. درصد مذکور در مشخصات قرارداد اختیار معامله هر دارایی پایه تعیین خواهد شد.

▪ **بند ۲:**

اگر قرارداد اختیار معامله‌ای در یک روز معاملاتی معامله نشود، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله در روز کاری قبل به عنوان قیمت پایانی در نظر گرفته خواهد شد.

▪ **بند ۳:**

در صورت عدم وجود قیمت پایانی موضوع بند ۲ این ماده تا حداکثر ۲ روز کاری، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله در روز کاری قبل به عنوان قیمت پایانی در نظر گرفته خواهد شد و پس از آن براساس قیمت‌های پایانی زیرگروه هم‌ماه یا به صورت تئوریک توسط بورس محاسبه می‌گردد.

▪ **تبصره ۵:**

ضوابط تعیین قیمت تئوریک قرارداد اختیار معامله توسط بورس تعیین و اعلام خواهد شد.

○ **ماده ۲۹:**

اگر کارگزار به دلیل خطای کاربری یا سامانه معاملاتی، نسبت به معاملات معترض باشد، باید مراتب اعتراض خود را با ذکر دلیل برای رسیدگی تا پایان معاملات همان روز به بورس اعلام کند. تصمیم بورس در این زمینه لازم‌الاجرا است.

○ **ماده ۳۰:**

در صورتی که ظن دستکاری قیمت در معاملات وجود داشته باشد یا تغییرات غیرعادی در قیمت قرارداد اختیار معامله مشاهده شود، سازمان یا بورس، می‌تواند دستور توقف نماد معاملاتی قرارداد اختیار معامله را صادر کند. توقف نماد معاملاتی توسط بورس حداکثر به مدت سه جلسه معاملاتی امکان‌پذیر است و توقف نماد برای مدتی بیش از سه جلسه معاملات صرفاً با موافقت سازمان امکان‌پذیر است. بازگشایی مجدد نماد، حسب مورد براساس دستور متوقف‌کننده نماد معاملاتی امکان‌پذیر است. عدم تأیید معاملات متأثر از اقدامات مذکور، به تشخیص بورس خواهد بود.

○ **ماده ۳۱:**

مشتری تا پیش از پایان جلسه معاملات آخرین روز معاملاتی می‌تواند اقدام به بستن موقعیت باز خود نماید.

• **فصل پنجم - تسویه و پایاپای**

○ **ماده ۳۲:**

کارگزار مسئولیت ایفای تعهدات مشتریان را در قبال شرکت سپرده‌گذاری مرکزی برعهده دارد. مسئولیت کارگزار در قبال شرکت سپرده‌گذاری مرکزی رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نمی‌باشد.

○ **ماده ۳۳:**

کارگزار باید به منظور پوشش تعهدات خود در قبال شرکت سپرده‌گذاری مرکزی، وثیقه‌ای نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تودیع کند. هیئت مدیره شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارزش و انواع وثایق مورد قبول و ضوابط تعیین و اخذ آن را تصویب و ابلاغ می‌کند.

○ **ماده ۳۴:**

تسویه و پایاپای قراردادهای اختیار معامله پس از پایان معاملات روزانه به شرح زیر انجام می‌شود:

- **بند الف:** معاملات مشتری براساس ارزش معاملاتی قراردادهای اختیار معامله و با احتساب کارمزدها و کسورات قانونی تسویه و به حساب وی منظور می‌شود.
 - **بند ب:** شرکت سپرده‌گذاری مرکزی عملیات به‌روز رسانی حسابها را در پایان هر روز معاملاتی انجام داده و براساس ضوابط وجه تضمین، وجه تضمین لازم مشتری را محاسبه می‌کند و این وجه در حساب عملیاتی مشتری مسدود خواهد شد.
 - **بند ج:** اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری از حداقل وجه تضمین کمتر شود، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اختطاریه افزایش وجه تضمین را حداکثر تا پایان همان روز معاملاتی به کارگزار ارسال می‌کند.
 - **بند د:** کارگزار مکلف است بلافاصله پس از دریافت اختطاریه افزایش وجه تضمین، مراتب را به اطلاع مشتری برساند. کارگزار، اختطاریه افزایش وجه تضمین را براساس مجموع وجه تضمین لازم و تضامین نقدی تعیین شده توسط خود صادر می‌کند.
 - **بند ه:** مشتری نیز موظف است حداکثر تا یک ساعت پس از شروع جلسه معاملاتی روز کاری بعد، وجه تضمین جبرانی و تضامین نقدی مازاد تعیین شده توسط کارگزار را پرداخت کند یا نسبت به بستن آن دسته از موقعیت‌های باز فروش که تعهدات وجه تضمین آن ایفا نشده است، براساس ضوابط این دستورالعمل اقدام نماید.
- تبصره ۱:**
- اگر به هر دلیلی طی مهلت‌های موضوع این ماده، مشتری تعهدات خود را ایفا ننماید، کارگزار باید اقدام به بستن تمام یا بخشی از موقعیت‌های باز مشتری جهت تأمین وجه تضمین جبرانی مورد نیاز نماید.
- تبصره ۲:**
- چنانچه کارگزار نتواند از محل بستن موقعیت معاملاتی مشتری در ساعات معاملات عادی، اقدام به تأمین وجه تضمین جبرانی نماید، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تعهدات وی را از محل وثایق تودیع شده کارگزار تأمین می‌نماید. این مورد رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نخواهد بود.
- تبصره ۳:**
- در صورت حصول شرایط تبصره ۲، کارگزار می‌تواند رأساً از محل بستن کارگزاری مشتری و یا وثایق وی نزد خود اقدام به تأمین و جبران تعهدات مشتری نماید.
- **ماده ۳۵:** افزایش موقعیت‌های باز فروش برای مشتری که اختطاریه افزایش وجه تضمین دریافت کرده است، پس از پرداخت وجه تضمین جبرانی یا بستن آن دسته از موقعیت‌های باز فروشی که تعهدات وجه تضمین آنها ایفا نشده است، امکان‌پذیر است.
- تبصره ۵:**
- در صورتی که وجه تضمین جبرانی از محل وثایق کارگزار نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تأمین شده باشد نیز امکان اخذ موقعیت باز فروش برای آن مشتری وجود نخواهد داشت.
- **ماده ۳۶:** بورس موظف است حداکثر یک ساعت پس از پایان معاملات روزانه، در صورتی که قیمت دارایی پایه و قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله در سامانه‌های معاملاتی منتشر نگردد، قیمت پایانی دارایی پایه و قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله را به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اعلام کند.
 - **ماده ۳۷:**

شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ظرف حداکثر تا یک ساعت پس از دریافت اطلاعات طبق ماده ۳۶، گزارشی را که حداقل مشتمل بر موارد زیر است، به اطلاع کارگزار می‌رساند:

▪ **بند ۱:**

موقعیت‌های باز کارگزار به تفکیک مشتری و نماد معاملاتی؛

▪ **بند ۲:**

معاملات انجام شده توسط کارگزار به تفکیک مشتری و نماد معاملاتی؛

▪ **بند ۳:**

موجودی حساب عملیاتی مشتری؛

▪ **بند ۴:**

میزان وجه تضمین لازم مشتری؛

▪ **بند ۵:**

بدهکاری یا بستانکاری مشتری بابت معاملات انجام شده؛

▪ **بند ۶:**

کارمزدهای معاملاتی و کسورات قانونی.

○ **ماده ۳۸:**

وجه تضمین اضافی توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی، محاسبه و در وجه تضمین اولیه و وجه تضمین لازم لحاظ می‌گردد. پس از اعمال وجه تضمین اضافی اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری از حداقل وجه تضمین کمتر شود، خطریه افزایش وجه تضمین صادر می‌شود. کارگزار موظف است مراتب را به مشتری اطلاع دهد.

• **فصل شش - اعمال:**

○ **ماده ۳۹:**

بورس موظف است اطلاعیه اعمال و تحویل را حداکثر ۳ روز کاری پیش از آخرین روز معاملاتی منتشر کند.

○ **ماده ۴۰:**

دارنده موقعیت باز خرید در صورت تمایل به اعمال قرارداد اختیار معامله، باید درخواست اعمال و نوع تسویه خود را در مهلت مقرر در مشخصات قرارداد از طریق کارگزار به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اعلام کند. همچنین دارنده موقعیت باز فروش نیز باید درخواست آمادگی تحویل و نوع تسویه خود را در مهلت مقرر از طریق کارگزار به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارائه کند.

تبصره ۱:

اعمال به روش تسویه نقدی تنها برای قراردادهای اختیار معامله در سود ممکن خواهد بود.

تبصره ۲:

چنانچه دارنده موقعیت باز خرید، در مهلت مقرر درخواست اعمال خود را اعلام نکند، اختیار وی ملغی خواهد شد.

تبصره ۳:

چنانچه دارنده موقعیت باز فروش، در مهلت مقرر درخواست آمادگی تحویل خود را اعلام نکند، نوع تسویه نقدی برای وی لحاظ خواهد شد.

تبصره ۴:

امکان اعمال قرارداد اختیار معامله به میزان کسری از اندازه قرارداد وجود ندارد.

○ **ماده ۴۱:**

شرکت سپرده‌گذاری مرکزی صرفاً درخواست اعمال به روش تسویه فیزیکی و تسویه نقدی بعد فیزیکی آن دسته از دارندگان موقعیت باز خرید را ترتیب اثر خواهد داد که تضامین تسویه و تحویل را ارائه کرده باشند.

تبصره:

دارندگان موقعیت باز خرید چنانچه همزمان با درخواست اعمال به روش تسویه فیزیکی و تسویه نقدی بعد فیزیکی، مستندات تسویه و تحویل را توسط کارگزار مربوط به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارائه نمایند، از ارائه تضامین تسویه و تحویل معاف می‌باشند.

ماده ۴۲:

شرکت سپرده‌گذاری مرکزی صرفاً درخواست آمادگی تحویل به روش تسویه فیزیکی و تسویه نقدی بعد فیزیکی آن دسته از دارندگان موقعیت باز فروش را ترتیب اثر خواهد داد، که تضامین تحویل را ارائه کرده باشند.

تبصره:

دارندگان موقعیت باز فروش چنانچه همزمان با درخواست آمادگی تحویل به روش تسویه فیزیکی و تسویه نقدی بعد فیزیکی، مستندات تسویه و تحویل را توسط کارگزار مربوط به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارائه نمایند، از ارائه تضامین تسویه و تحویل معاف می‌باشند.

ماده ۴۳:

شرکت سپرده‌گذاری مرکزی حداکثر یک روز کاری پس از پایان مهلت‌های درخواست اعمال و درخواست آمادگی تحویل، عملیات تخصیص موقعیت‌ها را مطابق بندهای ذیل انجام داده و نتایج آن را به کارگزار اعلام می‌کند:

۱- تطبیق تعداد موقعیت‌های درخواست شده برای اعمال یا آمادگی تحویل با موقعیت‌های باز مشتری در هر نماد معاملات؛

۲- بررسی و تطبیق مستندات تسویه و تحویل یا تضامین تسویه و تحویل ارائه شده با تعداد موقعیت‌های درخواست شده؛

۳- تخصیص موقعیت‌ها و مشخص نمودن طرفین قرارداد با لحاظ نمودن مفاد ذیل:

۱-۳- در صورتی که دارنده موقعیت باز خرید، نوع تسویه نقدی را انتخاب کند، قرارداد تنها در صورتی منجر به تسویه نقدی خواهد شد که طرف مقابل درخواست نوع تسویه نقدی یا نقدی بعد فیزیکی را داشته باشد. در غیر اینصورت اختیار دارنده اختیار معامله ملغی خواهد شد.

۲-۳- در صورتی که دارنده موقعیت باز خرید نوع تسویه نقدی بعد فیزیکی را انتخاب کند، قرارداد تنها در صورتی منجر به تسویه نقدی خواهد شد که طرف مقابل درخواست تسویه نقدی یا نقدی بعد فیزیکی را داده باشد. در غیر این صورت قرارداد تسویه فیزیکی خواهد شد.

۳-۳- چنانچه دارنده موقعیت باز خرید نوع تسویه فیزیکی را انتخاب کند، قرارداد تنها در صورتی منجر به تسویه فیزیکی خواهد شد که طرف مقابل درخواست تسویه فیزیکی یا نقدی بعد فیزیکی را داده باشد. در غیر اینصورت قرارداد تسویه نقدی خواهد شد. در این حالت دارنده موقعیت باز فروش مشمول پرداخت وجه التزام مقرر در مشخصات قرارداد خواهد شد. در صورتیکه قرارداد در سود نباشد دارنده موقعیت باز فروش صرفاً مشمول پرداخت وجه التزام می‌باشد.

۴- محاسبه بدهکاری و بستانکاری مشتریان درخصوص قراردادهایی که منجر به تسویه فیزیکی نشده‌اند و همچنین لحاظ نمودن کارمزد اعمال و سایر کسورات قانونی برای کلیه درخواست‌ها (اعم از نقدی یا فیزیکی)

کارگزار باید بلافاصله پس از دریافت نتایج تخصیص موقعیت‌ها، تعهدات مربوط به اعمال مشتریان را به اطلاع آن‌ها برساند.

تبصره:

دارندگان موقعیت باز خرید در صورت ارائه درخواست اعمال مکلف به پرداخت کارمزد اعمال هستند. دارندگان موقعیت باز فروش نیز مکلف به پرداخت کارمزد اعمال می‌باشند.

ماده ۴۴:

شرکت سپرده‌گذاری مرکزی مبالغ تعیین شده در بند ۴ ماده ۴۳ را حداکثر یک روز کاری پس از عملیات تخصیص موقعیت‌ها، از حساب عملیاتی مشتریان بدهکار برداشت و به حساب عملیاتی مشتریان بستانکار و سایر بستانکاران واریز و حسب مورد تضامین مشتریان را آزاد می‌کند.

تبصره:

در صورت عدم کفایت موجودی حساب عملیاتی مشتری، مبالغ بدهکاری از وثایق کارگزار نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تأمین خواهد شد. این مورد رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نخواهد بود.

○ ماده ۴۵:

خریداران و فروشندگان دارایی پایه که قرارداد آن‌ها منجر به تسویه فیزیکی شده است باید تا مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل حسب ترتیب مندرج در اطلاعیه اعمال و تحویل، ضمن واریز کارمزد تحویل، مستندات تسویه و تحویل را توسط کارگزار مربوط به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارائه نمایند.

تبصره ۱:

ارائه سند تسویه خارج از پایاپای، به منزله‌ی احراز تسویه کل وجه دارایی تعهد شده بر حسب قیمت اعمال توسط خریدار دارایی پایه و تأیید تسویه و احراز مستندات تحویل توسط فروشنده دارایی پایه می‌باشد. طی این سند خریدار به تحویل دارایی پایه و فروشنده به دریافت ثمن مورد معامله اقرار می‌نماید.

تبصره ۲:

امور تسویه با ارائه‌ی سند تسویه خارج از پایاپای مطابق فرمت شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و مستندات ضمیمه آن پایان یافته تلقی شده و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی باید نسبت به آزادسازی تضامین تسویه و تحویل خریداران و فروشندگان دارایی پایه پس از کسر کارمزدهای تحویل اقدام نماید.

تبصره ۳:

چنانچه تعهدات موضوع این ماده طی مهلت مقرر انجام نشود، خریدار یا فروشنده دارایی پایه حسب مورد ملزم به پرداخت وجه التزام مقرر در مشخصات قرارداد می‌باشد.

○ ماده ۴۶:

در مواردی که تسویه خارج از پایاپای انجام نشده باشد، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی حسب ترتیب مندرج در اطلاعیه اعمال و تحویل حداکثر تا پایان روز کاری پس از مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل، خریدارانی که می‌توانند کالا را تحویل گیرند و فروشنده‌گانی که می‌توانند کالا را تحویل دهند، مشخص نموده و ضمن واریز وجه معامله به حساب فروشنده دارایی پایه، اعلامیه تحویل را به کارگزار خریدار ارائه می‌نماید و حسب مورد تضامین تسویه و تحویل را پس از کسر کارمزد تحویل آزاد می‌کند. کارگزاران باید اعلامیه تحویل را بلافاصله پس از دریافت از شرکت سپرده‌گذاری مرکزی به مشتریان ارائه نمایند. این اعلامیه باید حداقل شامل موارد ذیل باشد:

۱- مقدار و مشخصات کالای تحویلی؛

۲- زمان بندی و نحوه‌ی تحویل؛

۳- آدرس محل تحویل کالا؛

۴- مشخصات قبض انبار یا حواله خرید؛

۵- هزینه‌های خدمات و کارمزد تحویل کالا؛

○ ماده ۴۷:

هرگونه هزینه‌های نگهداری و تحویل بعد از تاریخ تحویل بر عهده خریدار دارایی پایه است. چنانچه خریدار در موعد مقرر نسبت به دریافت کالا از انبار معرفی شده از طرف فروشنده اقدام ننماید، کلیه هزینه‌های مترتب بعد از آن تاریخ به عهده خریدار می‌باشد.

○ ماده ۴۸:

چنانچه خریدار دارایی پایه پس از دریافت کالا هرگونه اختلافی در مورد مشخصات کالای دریافتی با مشخصات قرارداد اختیار معامله مشاهده نماید، باید مراتب را حسب نوع تحویل به شرح ذیل اعلام کند:

۱- در خصوص تحویل با قبض انبار و گواهی سپرده کالایی طبق «دستورالعمل پذیرش انبار و صدور، معامله و تسویه گواهی سپرده کالایی مصوب ۱۳۹۴/۰۳/۰۵ و اصلاحات بعدی آن»؛

۲- در خصوص تحویل اصل دارایی پایه مورد تعهد و حواله خرید کالای عرضه شده در بازار فیزیکی طبق دستورالعمل ثبت و سپرده‌گذاری کالا و اوراق بهادار قابل معامله و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی مصوب ۱۳۹۱/۱۰/۱۷ و اصلاحات بعدی آن؛

۳- درخصوص تحویل اصل کالا از طریق اسناد تسویه خارج از پایایی، مطابق مفاد اسناد مذکور مسئولیت منحصرأ برعهده طرفین معامله بوده و از طریق مرجع قانونی ذیصلاح قابل پیگیری می‌باشد.

○ **ماده ۴۹:**

اموال قرارداد اختیار معامله در زمان توقف نماد معاملاتی دارایی پایه صرفاً به صورت نقدی امکان‌پذیر است. در این صورت قرارداد اختیار معامله براساس آخرین قیمت پایانی دارایی پایه در بازار نقدی، تسویه نقدی می‌شود.

○ **ماده ۵۰:**

در قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی نیز درخواست‌های اعمال یا آمادگی تحویل مشابه ماده ۴۲ انجام خواهد شد.

تبصره:

شرکت سپرده‌گذاری مرکزی صرفاً درخواست اعمال یا آمادگی تحویل به روش تسویه فیزیکی و تسویه نقدی بعد فیزیکی آن‌دسته از دارندگان موقعیت باز را ترتیب اثر خواهد داد که وجه تضمین اولیه قرارداد آتی را به همراه کارمزد اعمال به حساب عملیاتی خود واریز کرده باشند. این وجه تضمین بر مبنای آخرین قیمت تسویه روزانه قرارداد آتی محاسبه و به صورت حداقل تعیین شده و کارگزاران مجاز به تعیین و دریافت تضامین مازاد متناسب با ریسک مشتریان‌شان می‌باشند.

○ **ماده ۵۱:**

درخصوص قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی پس از پایان مهلت‌های درخواست اعمال و درخواست آمادگی تحویل، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی عملیات تخصیص موقعیت‌ها را وفق شرایط مقرر در ماده ۴۳ انجام می‌دهد.

تبصره ۱:

درخصوص قراردادهای موضوع این ماده، تعداد موقعیت‌های درخواست شده به جای مستندات تسویه و تحویل یا تضامین تسویه و تحویل با وجه تضمین اولیه قرارداد آتی واریز شده بررسی و تطبیق داده می‌شود.

تبصره ۲:

موقعیت‌های باز قرارداد آتی تخصیص داده شده نباید از سقف مندرج در مشخصات قرارداد آتی موضوع قرارداد بیشتر باشد.

تبصره ۳:

شرکت سپرده‌گذاری مرکزی مبالغ تعیین شده در این ماده را حداکثر یک روز کاری پس از عملیات تخصیص موقعیت‌ها، از حساب عملیاتی مشتریان بدهکار برداشت و به حساب عملیاتی مشتریان بستانکار و سایر بستانکاران واریز و حسب مورد وجوه تضمین مشتریان را آزاد می‌کند. در این حالت تسویه نقدی بر مبنای مابه‌التفاوت قیمت تسویه روزانه قرارداد آتی در روز اعمال و قیمت اعمال انجام می‌شود.

○ **ماده ۵۲:**

در رابطه با قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی پس از عملیات تخصیص برای خریداران و فروشندگان دارایی پایه که قرارداد آن‌ها منجر به تسویه فیزیکی شده است، نسبت به ایجاد موقعیت قرارداد آتی مطابق مشخصات قرارداد برای طرفین اقدام می‌نماید.

تبصره:

قیمت قرارداد آتی منعقد شده برابر با قیمت اعمال خواهد بود و قیمت این قراردادها در محاسبه قیمت تسویه روزانه آتی اثر نخواهد داشت.

• **فصل هفت - سایر موارد**

○ **ماده ۵۳:**

توقف و بازگشایی نماد معاملاتی قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر اوراق بهادار قابل معامله به طور همزمان با توقف و بازگشایی نماد معاملاتی در بازار مربوط و به یک روش انجام می‌شود.

○ **ماده ۵۴:**

تخلفات ناشی از نقض هر یک از مفاد این دستورالعمل براساس قوانین و مقررات مربوط؛ از جمله ماده ۳۵ قانون بازار اوراق بهادار، ماده ۱۴ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید و دستورالعمل رسیدگی به تخلفات در بازار سرمایه مصوب ۹۸/۰۷/۰۳ با اصلاحات بعدی پیگیری و رسیدگی می‌گردد.

○ **ماده ۵۵:**

منظور از روز کاری در این دستورالعمل، روزهایی است که بورس در آن طبق مقررات فعالیت میکند. اگر مواعد تعیین شده در این دستورالعمل با روز تعطیل مصادف باشد، اولین روز کاری بعد از روز تعطیل، موعد مقرر محسوب می‌شود.

○ **مؤخره:**

این دستورالعمل در اجرای بند ۲ ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۴۰۱/۱۰/۲۱ به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید.